

Bölünmüş Suriye ve Orta Doğu'nun Yeni Su Denklemi

Dursun Yıldız

Su Politikaları Derneği Başkanı

8 11 2016

Özet

Modern Ortadoğu konusunda en önemli yapıtlardan, “Tüm Barışa Son Veren Bir Barış” başlıklı kitabın yazarı David Fromkin 2007 yılında bir söyleşide, “Ortadoğu'nun geleceği üzerine bir öngöründe bulunur musunuz?” sorusuna, “**Ortadoğu'nun geleceği yok**” cevabını vermişti. (Goldberg, TheAtlantic, 19/06/2014).

Fromkin'in “Geleceği yok”, tanımlamasının anlamını, gelecekte olmamak yerine değişmeden bugünkü durumu tekrar edecek olan bir geleceğe mahkûm olmak şeklinde okuyabiliriz.

Fromkin'in bu tezini reddedebiliriz ama bu saptamasını destekleyen etkenlerin varlığını kolaylıkla inkâr edemeyiz.

Soğuk savaş sonrasında yeni düzen arayışları sürerken 100 yıl önce “Sykes- Picot” anlaşmasının çizdiği sınırların geçerliliğini yitirdiğini düşündürten bir hamle geldi. Ortadoğu'nun kaderini hızlandıracak olan bu hamle ile ABD Irak'a girdi ve karmaşa başladı. Kürtlerin otonomi kazanma süreci hızlandı. El Kaide ve benzeri cihatçı örgütler Irak'ta, ABD işgaline karşı direniş içinde kendilerine verimli bir büyüme ortamı buldular.

ABD'nin Irak'tan çekilmesinden sonra günde ortalama 50 kişinin intihar saldırılarına kurban gittiği Irak'taki şiddet birçok kesimin dikkatinden kaçtı. Aslında Irak'taki bu kanlı ortam Suriye'yi de içine alacak olan bir iç savaş kasırgasının habercisi idi. Sonra 5 yıldır süren iç savaş kasırgası başladı, Suriye nüfusunun yaklaşık yarısı iç ve dış göçe zorunlu kaldı. Büyük bir sosyal ,ekonomik ve siyasal yıkımla bugüne gelindi. Bugünlerde Suriye'deki iç savaş başka bir faza geçmek üzere. Bölgede vekaleten savaşan güçler de artık gelecekte kendileri için ne olacağını daha fazla düşünür oldular.

Son dönemde ABD 'nin koalisyaon güçleri ile IŞİD'e karşı sıcak çatışma düğmesine basması, bölgenin mezhepsel ve etnik fay hatlarında önemli hareketlenmeler yaratacağa benziyor. Bu hareketlenme Musul'un ve Kerkük'ün İSİD'den arındırılmasından sonra daha da açık bir şekilde ortaya çıkacak gibi görünüyor.

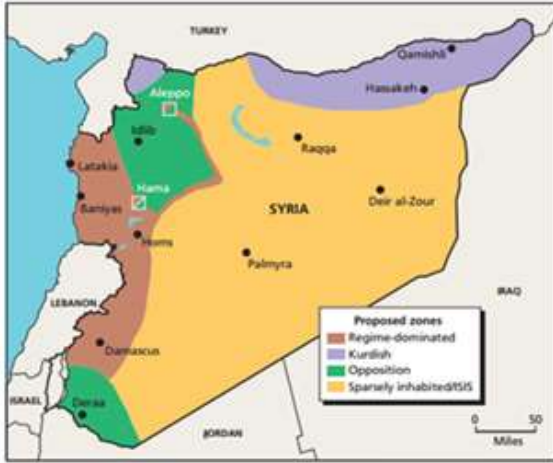
Musul hareketinin öncesinde Türkiye'nin haklı olarak masa dışında bırakılma planını kabul etmemesi hareket öncesinde tartışmaları başlatmıştı. Bu tartışmanın hareketin tamamlanmasını takiben daha da artacağı görülmektedir. Bu arada Suriye ve Irak'ın parçalı yapıları yavaş yavaş ana hatlarıyla daha belirgin duruma gelmektedir. Bu sürecin nereden nasıl geldiği ve nereye doğru gidebileceği ve yeni Ortadoğu'nun yeni su denkleme gibi Ortadoğu'nun şekillenmesinde etkili olacak hususlar bu makalede ele alınmıştır.

Giriş

11 Eylül'den bu yana islami radikal dinci yayılmaya karşı mücadele ettiğini söyleyen "ABD öncülüğündeki koalisyon güçleri Ortadoğu'nun geleceğini öteleyecek bir projeyi uygulamaya koydu. Irak'tan sonra 2011 yılında Suriye'de başlayan gösteriler bir iç savaşa dönüştü. Bugün bu bölgede eski siyasi sınırlar kalkıyor ve yerine bir "mikro milliyetçi-mikro mezhepçi" otonom bölgeler oluşuyor.

Bir yandan bu gelişmeler yaşanırken diğer taraftan Rusya ve ABD Suriye'nin üniter yapısı üzerinde görüşbirliği içinde olduklarını tekrarlıyor.

Suriye'de 5 yıldır süren iç savaş nüfusun büyük bölümünün iç ve dış göçlerle yer değiştirdiği harap bir coğrafya ortaya çıkardı. Küresel güçlerin bölgedeki hesapları bugün süreci başka bir evreye taşıyor. Son dönemde IŞİD kontrolündeki kentlere karşı başlatılan hareketler bölgeden gitmekte olanın IŞİD olacağını ortaya koysa da sorun bununla çözülmemektedir. IŞİD dünyanın 32 ülkesinin işbirliği yaptığı bir silahlı güce karşı bazı bölgelerden çekilecektir. Ancak bu çekilme ile ilgili bazı sorular ortaya çıkmaktadır. Bu çekilme nereye olacaktır. Hangi güzergah kullanılacaktır. Geride daha sonra IŞİD'e yakın uyuyan hücreler kalacak mıdır? Bölgede gitmekte olanın yerine gelecek olan yeni siyasal yapılar hangi etnik veya mezhepsel temelde şekillenecektir.

Son Beş Yılda Değişen Ortadoğu (2011-2016)

IŞİD tehdidi, rekabet içinde olan küresel ve bölgesel güçleri Orta Doğu'da bir araya getirip aynı hedefe yönelmelerini sağladı mı sorusuna genel olarak evet denebilir. Ancak IŞİD'e karşı oluşturulan koalisyon bölgede hakimiyet konusunda kendi içinde anlaşmazlığa düşüyor. Başlangıçta Esad'ın hızla iktidardan düşeceğini ve bölgenin yeniden dizaynının bir oldu bittiye getirilebileceğini düşünenler bugün uzun süredir devam eden vekalet savaşlarının hedef sınırlarını konuşmak ihtiyacını hisseder oldular. Hatta karşı karşıya gelmeleri bile bekleniyor.

Yeni Ortadoğu konusunda bazı hesapların bozulmasına ve daha çok kan dökülmesine neden olan bu süreç "Esad'ın Direnişi" ile ortaya çıkmıştır. Ancak bu direnişin Rusya ve İran'ın mutlak ve sürekli desteğini almadan bugüne ulaşabilmesi mümkün değildi. Bu nedenle direnenin Esad olduğu görülse de alan savunmasının asıl güçleri Rusya ve İran olmuştur.

Mart 2011’de Dera’da küçük çaplı bir gösteri olarak başlayan Suriye krizi’ni devam ettiren koşulların arasında Bölge ülkelerinin güvenlik endişeleri ile küresel planlar arasındaki çatışma öne çıkmaktadır. Bölge ülkelerinin güvenlik endişeleri üzerinden strateji belirleyen Rusya ise tarihinin en hareketli dış politika ve strateji ataklarını sergilemektedir.

Süreç boyunca Suriye Rejimini destekleyen Rusya ile rejim karşıtı ABD’yi aynı İŞİD hedefine vururken görmemize rağmen sahada gerçek böyle değildir. Küresel hegemonik şemsiye altındaki vekalet savaşlarına, son dönemde Rusya kendi planı doğrultusunda daha fazla müdahale etmeye başlamıştır. Türkiye ile ilişkilerindeki krizin, bölge jeopolitiğinde elden kaçırabileceği hakimiyeti de düşünerek acilen ortadan kaldırılmasına yardımcı olmuştur. Burada Türkiye ve Rusya kazan-kazan oyununu çok hızlı bir şekilde kurarak Batı koalisyonuna “Bizsiz olmaz” şeklinde çok net bir mesaj vermiştir.

Gelişmeler Esad’ın süreç içinde kalacağını daha fazla göstermeye başladıktan sonra Suriyenin çok parçalı geleceğinin fotoğrafı da daha net olarak ortaya çıkmıştır.

Akdeniz Koridoru

Bugünlerde telaffuz edilmeye başlanan “Verimli Suriye “ “ Yaşanabilir Suriye “ coğrafyaları bugünkü sonucu belirleyen temel etkeni. Suriye haritası üzerinde hareket eden renklerle hızla oluşturulan yeni bölgelerin sınırları aslında yaşanabilir Suriye bölgelerinin doğal sınırları idi. Rejime bağlı Suriye Ordusu’nun 5 yıllık bir savaştan sonra “ Esad’ın tüm Suriye coğrafyasında yeniden hakimiyet iddiasına rağmen “ ülkenin diğer bölgelerinde bir etkinlik gösterme niyeti ve planı yoktur. Bunun doğal sonucu da “Çok Parçalı Suriye “nin yerleşmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Burada Strateji Masalarındaki eski planlarda olan ancak uygulamaya geçirilemeyen en temel husus Kuzey Suriye’nin Akdeniz’e çıkış koridorunun tamamlanamayışı olmuştur.

Bölgede hızla artan petrol üretiminin en kısa ve güvenli yoldan küresel ekonomiye açılması için uygun güzergah arayanlara Doğu Akdeniz koridoru çok çekici bir fırsat sunmaktadır.Doğu Akdeniz koridorunun açılmasının yanısıra bu koridorun güvenli bir geçiş olması da önem taşır.

Dolayısıyla bu bölgenin istikrarlı olması koridor planlarının en önemli ayaklarından biridir.Bu bölgede kurulacak bir siyasi oluşumun sürdürülebilir olması bölgenin “işleyen” bir bölge olmasıyla da doğrudan ilişkilidir. Bunun anlamı ise bölgede, en azından bölgenin belirli bölümlerinde kurallar bütünü, hukuki yapısı ve serbest pazarlarla ilişkisi açısından yeni bir siyasal yapının oluşmasıdır. Bölgede petrol üreten ulusötesi firmaların öncelikli tercihi budur. Kuzey Irakta Barzani’nin etki alanı ile diğer gruplar arasındaki fark bunu açıkça göstermektedir. Tüm bu nedenlerle 911 km lik sınırimızın olduğu Kuzey Suriye’de, Türkiye’nin onaylamayacağı federatif veya kantonal yapıların ilan edilmesi mümkün ancak sürdürülmesi çok zordur.

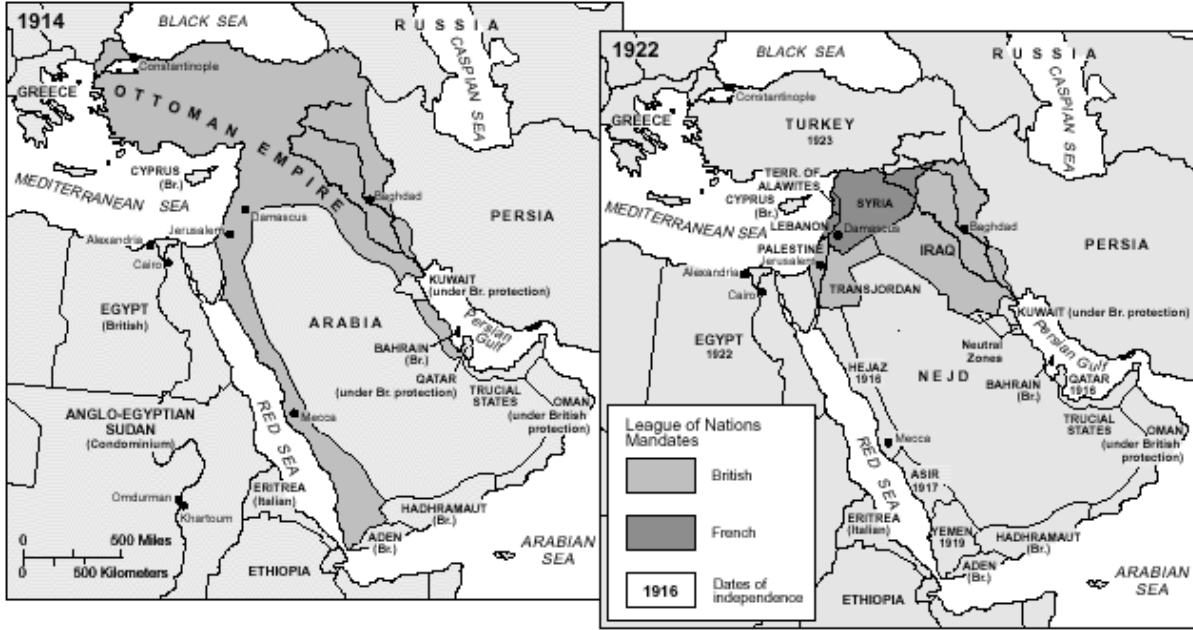
Akdeniz koridoru stratejisinin doğal sonucu olarak renklenmesi ve şekillenmesi hızlanan kuzey Suriye’de bu denklemi (Rusya’yı yanına alan)Türkiye’nin haklı müdahalesi bozmuştur. Bu müdahale ile oyun yeniden Bölgesel Makro stratejinin satranç masasına geri dönmüştür.

Bölgede yeni kurulacak veya eskinin değişerek devamı olacak ülkelerin küresel ekonomi ile bağlantısı az olduğu ölçüde kitlesel şiddet ve çatışma riskine en açık ülkeler olacağı açıktır. Bu nedenle bu bölgede kantonal, mezhepsel,etnik kimlikli orijinli oluşumların diğer şartları yerine getirmediği oranda istikrarlı bir geleceğe sahip olma şansları yoktur.

Bu durum Suriye ve Irak'ın hangi yönetim anlayışıyla bugünlere kadar getirilebildiği gerçeği ile de ortaya çıkmaktadır.

Bu yapının dağılmasının sonuçlarını en iyi gören Rusya olmuş ve 2011 yılında bölgeye yapılacak her müdahalenin "Ortadoğu'yu kan gölüne döndürecek ve geri alınamayacak bir müdahale olacağını" belirtmiştir. Gelişmeler Rusya'yı haklı çıkartmış ve bu durumu öngören Rusya'nın bölgeye için hazırlık yapmasına imkan tanımıştır.

The Middle East Before and After World War I Settlements, 1914–1922

1916 Sykes- Picot- 2016-ABD-RUSYA

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasıyla ve 1916 Sykes- Picot anlaşmasıyla yeniden çizilen Orta Doğu haritası üzerindeki devletlerde ortaya çıkan kaosun sonunda ayakta kalmaya çalışan monarşik rejimlerin küresel güçlere yaslandığı görülüyor.

Bugün ortaya çıkan sonuç, uzun bir dönem kritik dengede yaşayacak olan bölgenin geleceğinde ABD ve Rusya'nın belirleyici olacaktır. Bu strateji sadece Ortadoğu için değil jeostratejik önemi bugün daha da artmış olan Doğu Akdeniz için de planlanmış bir stratejidir.

1916 Sykes-Picot anlaşmasıyla İngiliz ve Fransızlar tarafından çizilen ülke sınırlarının suni olduğunu, burada yaratılan suni krallıkların Avrupa zihin yapısıyla çizilmiş olduklarını, kabile ve mezhepsel çizgide sadakat ve güç devşirme anlayışının var olduğu bu coğrafyada ulus-devlet yapılarının artık devam edemeyeceğini, bu sonuca bağlı olarak suni devlet sınırlarının kaldırılarak bölgenin doğasına uygun –kabile-etnik yapı-mezhep- yeni devlet ya da otorite teşkillerinin kurulması gerektiğini savunmakta, ikinci grup ise bölgedeki devletlerin ortadan kalkmasının söz konusu kabile, etnik gruplar ve mezhepler arasında önü alınamayacak bir güç rekabetine yol açacağı, bu durumu ABD'nin bölgedeki ekonomik ve siyasi çıkarlarına darbe vuracağı ve radikal aşırıların daha da güç kazanmasına neden olacağını ileri sürmektedirler.

Bu konuda uzmanların farklı görüşleri olmasına rağmen son dönemde Suriye'nin sonunda bir federatif yapıya gideceğine dair görüşler ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bunlardan Ortadoğu tarihi uzmanı ABD'li Prof. Dr. George W. Gawrych 12 Mayıs 2016'da Su Politikaları Derneğinde verdiği konferansta Suriye'nin Federatif bir yapıya gideceğini belirtmişti.

Yine ABD Başkanı'nın eski danışmanı Philip Gordon'un hazırladığı "De-escalation and Decentralization", raporunda Suriyeli üç parçalı yapıya ayrılacağı ve nihai olarak da buradan 3 ayrı devletin çıkacağı belirtilmiştir. Aynı raporda El Nusra ve IŞİD'in bu sürecin bir parçası olmayacakları belirtilmiştir.

Bunun yanı sıra ABD'nin düşünce kuruluşu Rand Cooperation da Suriye İçin Barış Planında 4 parçalı bir Suriye oluşturulmasını önermektedir.

Brookings Institution tarafından 2015 yılında yayınlanan "Deconstructing Syria Towards a regionalized strategy for a confederal country" raporunda da Suriye'de amaçlanan siyasal yapının birçok otonom bölgeden oluşan bir konfederasyona olduğu ifade edilmektedir. Bu otonom yapılar arasında IŞİD ve El Nusra'nın bulunmayacağı ve konfederasyonun da bir barış gücüne ihtiyaç duyacağı belirtilmektedir.

Prof Dr George W. Gawrych "Sykes-Picot dan Günümüze Ortadoğu "konferansında -12 Mayıs 2016-Su Politikaları Derneği –Ankara

Orta Doğu'daki güç dengesi ve optimizasyonu mevcut formülasyonlarla çözülemeyecek kadar karmaşık bir yapıda olup uzun zamandır sürekli kaos içinde yönetim anlayışına mahkum olmuştur. Bu nedenle bazı uzmanlar tarafından "geleceği olmayan coğrafya" olarak adlandırılır.

Rusya'nın Ortadoğu İçin Büyük Planı var mı ?

Irak ve Suriye’de başlatılan karışıklıklar bölgesel ve küresel güçlerin dahil olduğu vekalet savaşlarına dönüştü. Bu sürecin çok uzun ve kaotik olacağını önceden öngören Rusya Esad’a sürecin başından itibaren planlı bir şekilde tam destek verdi .Bu destek bölge için en belirleyici unsur olurken Rusya’nın da bölgedeki hakimiyetini arttırdı İran’ın Irak üzerindeki mevcut etkisi ve Rusya ile olan ilişkileri bölgenin yeniden dizaynında İran’ın da varolma niyetini ortaya çıkardı.

Son dönemde Türkiye ile ilişkilerini de hızlı bir şekilde normale çeviren Rusya kendi tarihinde ilk kez bu bölge için aktif belirleyici bir rol üstlendi. Bu kararda bölgeden çekilerek geriden liderlik yapma niyetinde (Leading Behind) olan ABD’nin bu stratejisinin ortaya çıkartacağı boşluğun etkili olduğu söylenebilir.

Irak’taki son gelişmelere bakıldığında İran’ın Irak’taki etkisinin artacağı Parçalı Suriye’de ise tek devlet geleneği olan “Esad Suriyesinde” ve Akdeniz kıyısında da Rusya’nın etkili olacağı görülüyor. Bu durum gelecekte bu bölgede Türkiye’nin de desteğini alan Rusya –İran ittifakının etkisinin belirleyici olabileceğini göstermektedir.

Bu gelişmeler kuzey Irak petrollerinin Akdeniz’e çıkış yolunun güvenliği ve Doğu Akdeniz’de Gazpromun da içinde olduğu faaliyetlerin ve bölgenin kontrolü için Rusya’nın elinin geçmişten çok daha fazla güçlenmesini sağlayacaktır.

Rusya, ABD’nin yakın gelecekte Asya Pasifik ekseninde gücünü arttırmak için yapacağı hamlelere karşı Ortadoğu’da daha güçlü olarak hazırlık yapmaktadır.

Rusya gelecekte Ortadoğu’daki büyük planının içine ,AB’den ayrılan İngiltere’yi ve özellikle Akdeniz için ABD dış politikasından farklı düşünen Fransa’yı da dahil ederek işbirliği oluşturma arayışına girebilir. Bu işbirliğinin gerisinde en temel belirleyici güç Doğu Akdeniz doğal gazının Avrupa için taşıdığı önem olarak ortaya çıkmaktadır.

Son gelişmelerle ,Ortadoğu’nun ötelenen geleceğinin şekillenmesinde Doğu Akdeniz’in daha belirleyici rol oynayacağı ortaya çıkmıştır.

Yeni Ortadoğu İçin 2 Stratejik Nokta

Yukarıda yapılan açıklamalar Ortadoğu’da yeni bir şekillenmenin ana hatlarının ortaya çıktığını gösteriyor.

Ortadoğu’nun yeni düzeninde iki husus çok temel rol oynayacaktır. Bunlardan ilki Enerji ve Su kaynakların paylaşımı ikincisi de Doğu Akdeniz’e güvenli bir çıkışın olmasıdır.

George Fridman son makalelerinden birinde Ortadoğu ülkelerinin 20. yüzyıldaki oluşum sürecini ele almış ve bölgede tarihsel düşmanlıkları ve anlaşmazlıkları analiz ederek sonunda şu tesbiti yapmış;

"Artık Suriye ve Irak'ın yeniden stabilize olmasını düşünmeye son verme zamanı.Artık fonksiyonunu yitirmiş olan yapay devletlerin dışında yeni bir dinamiği düşünmeye başlama zamanı".

Aslında Fridman’ın bu analizi artık birçok strateji uzmanı tarafından paylaşıyor. Birçok analistin gidenin ne olduğu konusunda hiçbir endişesi yok. Gelecek olanın ne olacağı ve karanlık odada şekillenen yeni oluşumun fotoğrafı konusunda farklı fikirler ortaya çıkmaya başladı bile. Bugün sahaya sürülen oyuncuların Orta Doğu’nun geleceğini ötelemekten başka bir işlevleri

olmayacağı görülüyor. Şimdi soru bu geleceğin "geleceği olmayan bu bölgede" nasıl şekillendirileceği?

Yeni düzenin dinamiğindeki belirleyici aktörlerin bölge için ne düşüneceklerine göz atmak gerekiyor. Bölgedeki yeni kurulacak düzenin kısmen istikrarlı olması özellikle Kuzey Irak petrolü ve Doğu Akdeniz'deki yeni hidrokarbon zenginliği açısından çok önemlidir.

Bu nedenle Orta Doğu'daki bu yeniden dizayn 20. yüzyıldaki soğuk savaş döneminin işbirliğine uzak hidropolitik paradigmasını değiştirebilir. Bölgedeki yeni uluslararası ilişkiler, su gıda enerji güvenliği kapsamında güvenlikleştirilen kavramlar çatışma yerine kısmen de olsa işbirliği esaslı olarak gelişebilir. Çünkü bölgede yaşanacak olan bu tehdit 20. yüzyılın başındaki şekillendirme döneminden çok daha büyük ve sonuçları itibarıyla daha küresel risk taşımaktadır. Aslında bölgedeki yeni düzenin (kaos içinde denge)sürdürülebilir olmasının kaynak tahsisine doğrudan bağlı olduğu, bu bölgeyi 100 yıl sonra yeniden projelendirenler tarafından da unutulmayacak kadar önemli bir husustur.

Yeni Orta Doğu ve Yeni Su Güvenlik Alanları

Yeniden şekillenecek Orta Doğu'da su güvenliğinin sağlanması öncelikli olarak ele alınacaktır. Aslında bu güvenlik düşüncesinin şimdiden var olduğu çeşitli güçlerin kontrol altında tuttukları yerlere bakıldığında şimdiden görülmektedir. Bölgedeki mevcut yüzey ve yeraltı sularının yanısıra su biriktirme ve su çevirme yapılarının durumu, sulanan alanlar yeni sınırların belirlenmesinde en etkili faktörler olmaya başlamış bile.

Ortadoğu'nun 100 yıl önceki dizaynında petrol kaynakları için gösterilen duyarlılık bu kez su kaynaklarını ve mevcut su yapılarını da kapsayacaktır. Acaba bu sefer sınırlar su kaynakları başat olarak dikkate alınarak mı çizilecektir?

Bölgede siyasi karışıklıklar içinde olan veya şimdilik sakin olan ülkeleri de içine alacak şekilde kartların yeniden karılması ile Kürtlerden, Sünnilerden, Şii Araplardan oluşacak yeni eyalet devletleri, gevşek federatif yapılanma veya benzer bir yapının ortaya çıkacağı beklenmektedir.

Bölgede etnik ve mezhep temellerine dayalı zayıf bir federasyon veya benzeri yapılanmalar diğer çeşitli siyasal problemlerin yanında, orta ve uzun vadede Fırat ve Dicle nehirlerinin kullanımına ilişkin sorunlar yaratma potansiyeli taşımaktadır.

Uluslararası koalisyonun güvenlik mimarlarının bölgede öncelikle yaratmaya çalışacağı güvenlik alanları "Su ve Akdeniz'e çıkış koridor güvenliği" olacaktır. Bu gelişmelerin Türkiye üzerinde de kaçınılmaz yansımaları olacaktır.

Yeni Siyasal Yapılanmada Yeni Su ve Enerji Politik

Ortadoğu'da etnik ve mezhep temellerine dayalı yeni yönetim yapılarının oluşturulması ve bunu takip edecek diğer gelişmeler, bölgenin su kaynaklarının mevcut durumunun, Dicle ve Fırat hidropolitikliğinin İngiltere, ABD, Almanya ve Fransa'nın strateji masalarında ele alınmasından ayrı düşünülemez. Bu ülkeler bundan 100 yıl önce bölge petrolü için yaptıkları detaylı çalışmayı bu kez petrol ve doğalgaz'ın yanısıra su kaynakları ve iklim değişimi etkileri için yapmakta olduklarını düşünmek çok yanlış olmaz.

Bu durumda büyük olasılıkla Fırat-Dicle havzası sularının tüm Orta Doğu'nun su sorunlarını çözecek bir kaynak olarak görülmesi anlayışı küresel güçler tarafından tekrar masaya getirilecektir. Orta Doğu'nun hidropolitikliği yeni düzene su güvenliği sağlayacak şekilde yeniden ele alınıp şekillendirilmeye çalışılacaktır.

Bölünmüş Suriye ve Yeni Su Denklemi

Bölgenin yeni siyasal yapılanması çok parçalı bir şekilde gerçekleşirse bu durum bölge hidropolitikliğinde radikal değişiklikler ortaya çıkartabilir. Bölgenin yeni hidropolitikliğinde Dicle ve Fırat nehirlerinin kıyıdaş ülkeler dışında, Orta Doğu'da yeni oluşacak su fakiri yönetimlerin ihtiyacını karşılayan bir kaynak olarak düşünülmesi gündeme getirilebilir. Hatta bu yeni kaynak bölüşümü ve kullanımında su ve enerji kaynaklarının ülkelerarası anlaşmalarla değişimi de öneriler arasında yer alabilir.

Dicle ve Fırat sularının tüm Ortadoğu için kullanılmasının gerek su bütçesi gerekse uluslararası hukuk yönünden mümkün olmadığı bilinse bile, bu öneri Orta Doğu gibi bir bölgenin yeniden yapılandırılmasında mutlaka ajandanın ilk sıralarında yerini alacaktır.

Orta Doğu coğrafyasında su, ekonomik değerinin yanında sosyal, kültürel ve dini motiflere de sahip olan bir doğal kaynaktır. Bu özelliği ile teknik verilerden soyutlanarak politik amaçlar için kullanılmaya çok uygun bir ortam yaratmaktadır. Bu özellik Orta Doğu'da siyasi sınırların yeniden düzenleneceği bir ortamda "*Orta Doğu Su Denklemi*"nin bilinmeyenlerinin artmasına ve çözümün zorlaşmasına neden olacaktır.

Bölgedeki yeni yapılanmada Dicle ve Fırat'a kıyıdaş olmasa da su konusunda doğrudan veya dolaylı olarak hak iddia edebilecek veya çeşitli yöntemlerle su talebinde bulunabilecek yeni

siyasi yapıların ortaya çıkması bölgenin su denklemini tümüyle değiştirebilir.Bu değişiklik kuvvetle muhtemeldir.

Bu denklemi zorlaştırabilecek diğer bazı unsurlar da bulunmaktadır. Dicle sularına önemli miktarda katkısı olan İran da eskiden olduğundan daha çok su denkleminin içinde yer almaya çalışacaktır.Bölgedeki yeni mezhepsel oluşumlar İran'ı bu konuda daha aktif bir tutum almaya itebilir.Diğer taraftan halen su sıkıntısı yaşayan Güney Lübnan, Filistin, Ürdün gibi bölgelerin yeni siyasal sınırlarla olan ilişkileri ve İsrail'in su güvenliği için çok önemli olan Golan tepelerinin durumu da “Orta Doğu'da Su Denklemi”nin çözümünü zorlaştıracaktır.

Bu zorlukları arttıracak bir diğer etki ise küresel iklim değişiminin bölgedeki su kaynakları üzerine olumsuz etkileri olacaktır.

Sonuç olarak

Ortadoğu, 21. yüzyılın ilk çeyreğinin sonunda yeni bir siyasal yapılanmaya doğru hızla yol alan kaos içinde bir coğrafya olarak ortaya çıkmıştır. Ortadoğu'nun bu sürekli ötelenen geleceğinin oluşmasında rol alanlar bölge yeniden yapılanırken Asi,Dicle ve Fırat Sularının kullanımı ve kontrolünü de dikkate alacaktır.

Bölgenin yeni siyasal yapılanması Dicle ve Fırat'ın kıyıdaş ülke sayısını veya kıyıdaş federatif yönetim sayısını arttıracaktır.

Bölgede halen üç kıyıdaş ülkenin (Suriye, Irak, Türkiye)ihtiyaçlarını ancak karşılayabilecek miktarda olan Dicle-Fırat havzası suları bunların dışında yeni oluşacak yönetimlerin ve İsrail-Suriye, İsrail-Filistin ve İsrail-Ürdün arasındaki hidro-politik sorunların çözümü için bir araç olarak kullanılması düşünülmemelidir. Çünkü bu hem uluslararası hukuk hem de havzanın su dengesi yönünden mümkün değildir.

Ortadoğu'nun ötelenen geleceğinde her koşulda su, enerji ve gıda güvenliği denkleminin çözümünün birlikte ele alınmasının ve su,enerji ve gıda güvenliğinde işbirliği esasının öne çıkmasının şart olduğu görülmektedir. Bu şart Ortadoğu gibi kaotik bir coğrafya'da işbirliğini ve karşılıklı bağımlılık ilişkilerini geliştirebilir mi ? Bu soruya tüm bölge için ,çok taraflı işbirliği anlamında evet cevabını verebilmek kısa vadede mümkün görünmüyor.

Çünkü bu bölgede “Kısmi istikrarın Kaos içinde sürmesi” için “vekâleten savaş” görevini üstlenecek aktörler var olmaya devam edecek. Bu kaos için gerekli doğal kaynaklar da “Su ve Enerji kaynakları” olarak hazır. İklim değişikliği ise bu istikrarsızlığın büyütülmesi için çok uygun koşullar hazırlayacak.

ABD eski dışişleri bakanı Hillary Clinton Nisan 2012'de;“2020’den sonra başta Güney Asya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika olmak üzere suyun bir savaş silahı olarak kullanılması veya terör aracı haline gelmesi ihtimali artacak. Bu tehditler gerçek ve ciddi güvenlik kaygıları yaratıyor“ açıklamasını yaparken bu bölgelerdeki ABD müttefiklerinin dikkatli olması gerektiğini de hatırlatıyordu.

Bu gelişmeler ve projeksiyonlar “Ortadoğu'nun geleceği yok” tezini yadsınamızı engelliyor. En azından Ortadoğu'nun geleceğinin ötelendiğini,yeni aktörlerin ortaya çıktığını ve bölgede yeni bir su denkleminin oluştuğunu ,yeni enerji hatları koridorları açılmaya çalışıldığını ortaya koyuyor. Bu da Ortadoğu'nun güvenlik mimarisini daha da karmaşık duruma getiriyor.

Sonuç olarak Ortadoğu'nun geleceği için iyimser olmak oldukça zor . Çünkü bu gelecek esas olarak uzun ve hareketli tarihi boyunca çeşitli nedenlerle reddedebileceğiniz öngörülerin ancak inkâr edemeyeceğiniz olağan dıőı gelişmelerin arasına sıkışmış olan bir gelecektir.